

28.4.2005

1523/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

VÄLIAIKAISEEN AJOKIELTOON MÄÄRÄÄMISEN TARKISTAMINEN ESITUTKINNASSA

1

KANTELU

Kantelija arvostelee eduskunnan oikeusasiamiehelle 28.4.2003 osoittamassaan, tänne 1.7.2003 toimitetussa kantelukirjoituksessa Lappeenrannan kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä ja toimenpiteitä ajokorttinsa suhteen.

Kantelija katsoo, että hänen ajokorttinsa oli ollut 10.10.1999 ja 11.8.2000 välisen ajan Lappeenrannan poliisilaitoksella pois otettuna, vaikka häntä ei ollut ajokorttirekisterin mukaan edes määrätty väliaikaiseen ajokieltoon. Lappeenrannan poliisilaitos ei luovuttanut ajokorttia takaisin kantelijalle, vaikka hän ja hänen äitinsä sitä pyysivät. Ajokortti palautettiin kantelijalle vasta sen jälkeen, kun Haminan poliisilaitos ryhtyi asiassa toimenpiteisiin.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan Lappeenrannan poliisilaitoksen poliisipartio oli hälytetty 10.10.1999 liikenneonnettomuuspaikalle, jossa henkilöauto oli suistunut ojaan sekä törmännyt samalla siltarumpuun ja puuhun. Paikalta tavoitettiin kantelija istumasta henkilöauton vierestä sekavassa tilassa ja loukkaantuneena. Hänet toimitettiin sairaalaan. Poliisipartio keräsi tapahtumapaikalta hänen omaisuuttaan, muun muassa ajokortin.

Kantelijaa epäiltiin liikenteen vaarantamisesta ja hänen tavaroistaan löytyneen amfetamiinin takia törkeästä huumausainerikoksesta. Lisäksi hänen epäiltiin ajaneen autoa huumaantuneena. Rikosylikonstaapeli kuulusteli kantelijaa seuraavana päivänä sairaalassa. Ajokortti toimitettiin jutun tutkijana toimineelle rikosylikonstaapelille. Hän oli pitänyt selvänä ajokortin poisottamisen edellytysten täytyneen. Hän ei ollut palauttanut ajokorttia.

Kansanterveyslaitoksen 1.12.1999 antaman lausunnon mukaan kantelijan virtsassa todettiin amfetamiinia ja bentsodiatsepiinien muuttumistuotteita. Hänen verinäytteissään todettiin amfetamiinia 0,3 mg/l.

Kansanterveyslaitoksen loppulausunnon mukaan ei voitu pois sulkea sitä, että kantelija moottoriajoneuvoa kuljettaessaan oli käyttämiensä huumaus- ja lääkeaineiden takia saattanut olla vaaraksi liikenneturvallisudelle.

Rikosylikonstaapeli kertoo olettaneensa, että kantelijan tavoittanut poliisipartio oli tavanomaiseen tapaan määrännyt kantelijan väliaikaiseen ajokieltoon. Esitutkinta suoritettiin normaalisti ja juttu jäi odottamaan Kansanterveyslaitoksen sekä huumelauseuntoa.

Kun kantelijan äiti otti myöhemmin rikosylikonstaapeliin yhteyttä, tavarat luovutettiin hänelle. Kantelijan ajokortti sen sijaan lähetettiin rikosylikonstaapelin mukana Haminan poliisilaitokselle samassa yhteydessä, kun esitutkintapöytäkirja lähti syyttäjälle. Jutun syyttäjä pyysi asiassa lisätutkintaa 7.8.2000. Tällöin hänen kanssaan käydyssä puhelin kuulustelussa todettiin, ettei kantelijaa ollutkaan määrätty väliaikaiseen ajokieltoon. Ajokortti luovutettiin 11.8.2000 kantelijan äidille Haminan poliisilaitoksella.

Lappeenrannan kärjäoikeus tuomitsi kantelijan 20.3.2001 antamallaan tuomiolla liikenneturvallisudun vaarantamisesta, ampuma-aseriko ksesta, törkeästä huumausainerikoksesta ja rattijuopumuksesta 1 vuoden 6 kuukauden rangaistukseen ja määräsi hänet 19.8.2001 päättyvään ajokieltoon.

Kantelija valitti tuomiosta Kouvolan hovioikeuteen, joka totesi 2.5.2002 antamassaan tuomiosta, että kärjäoikeuden tuomiota ei muuteta. Hovioikeus totesi tuomionsa perusteluissa, että liikennetietojärjestelmän mukaan kantelijaa ei ollut määrätty asian johdosta väliaikaiseen ajokieltoon. Hänelle oli lisäksi annettu 2.10.2000 rangaistusmääräys 7.8.2000 tehdystä liikenneturvallisudun vaarantamisesta, mikä osoittaa, että hän oli ollut tuolloin ajoneuvolla liikenteessä. Häntä ei tuolloin rangaistu kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta. Nämä seikat osoittivat hovioikeuden mukaan, ettei hän ole menettänyt ajo-oikeuttaan ennen kuin 20.3.2001. Hovioikeus katsoi, että kantelijan väittämällä seikalla, että hänen ajokorttinsa oli ollut poliisin hallussa 10.10.1999–11.8.2000, ei ole merkitystä hänelle määrätyn ajokiellon kestoaa harkittaessa. Hovioikeus hyväksyi kärjäoikeuden ratkaisun kantelijalle määrätyn ajokiellon osalta.

3.2

Säännökset

Poliisimies voi tieliikennelain 76 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan määrätä ajoneuvon haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa, jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen. Rattijuopumusrikoksesta voidaan tuomita myös henkilö, joka kuljettaa autoa käytyään huumausainetta tai muuta huumaavaa ainetta niin kuin siitä on erikseen säädetty.

Tieliikennelain 77 §:n mukaan päätöksen väliaikaisesta ajokiellosta voi tehdä kuka poliisimies tahansa. Sen jälkeen poliisimiehellä on oikeus ottaa ajokortti haltuunsa. Poliisimiehen määrättyä ajokiellon, se jatkuu, kunnes tuomioistuin

päättää ajokiellosta tai poliisi esitutinnan perusteella määrää väliaikaisen ajokiellon päättymään.

3.3.

Arviointi

Rattijuopumuksesta epäillyn henkilön tavoittanut poliisipartio määrää yleensä epäillyn väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa epäillyn ajokortin välittömästi haltuunsa tai ainakin käynnistää kyseisen menettelyn. Tässä tapauksessa näin ei menetelty. Syynä oli ilmeisesti kantelijan sekava mielentila ja loukkaantuminen. Asiaan vaikutti mitä ilmeisemmin myös se, että hänen puhalluskokeensa näytti nollaa promillea.

Asian tutkittavakseen saanut rikosylikonstaapeli oletti, että kantelija oli määrätty ajokieltoon. Hän ei tarkistanut asiaa eikä tehnyt siitä merkintää esitutkintapöytäkirjaan. Väliaikaiseen ajokieltoon määräämisen perusteet olisivat rikosylikonstaapelin mukaan olleet olemassa, koska kantelija oli Kansanterveyslaitoksen lausunnon mukaan ollut tuolloin huumausaineen vaikutuksenalainen.

Rikosylikonstaapelin mukaan tällaisissa tapauksissa Lappeenrannan poliisilaitoksella noudatetun käytännön mukaan väliaikaiseen ajokieltoon määräämisen ja ajokortin poisottamisen tekee pääsääntöisesti tapahtumapaikalla ollut ja asiaa aluksi hoitanut poliisipartio.

Poliisipäällikön mukaan väliaikaisen ajokiellon määränneen poliisimiehen olisi tullut ilmoittaa siitä silloiselle tutkinnanjohtajalle, rikoskomisariolle. Tutkinnanjohtajan mukaan kukaan ei ilmoittanut hänelle tai edes tiedustellut häneltä asiaa.

Poliisipäällikkö katsoo lausunnossaan, että vaikka rikosylikonstaapeli pitikin kantelijan ajokieltoon määräämistä selvänä, hänen olisi tutkijana tullut varmistaa ajokieltoon määrääminen ja tehdä siitä merkintä esitutkintapöytäkirjaan. Näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Olen asiasta samaa mieltä kuin poliisipäällikkö. Käsitykseni mukaan rikosylikonstaapelin olisi tutkijana tullut varmistaa ajokieltoon määrääminen ja tehdä siitä asianomaiset merkinnät. Vaikka väliaikainen ajokielto yleensä määrätäänkin välittömästi, tutkija ei voi jättää ajokieltoasiaa tarkastamatta poliisin haltuun ottaman ajokortin saadessaan. Ajokieltoon määrääminen, vaikka se olisikin vain väliaikaista, merkitsee asianosaisen tärkeän oikeuden menettämistä ja hänen tavanomaisten toimintojensa rajoittamista. Tämän vuoksi on tärkeää, että asia tarkistetaan tämän kaltaisten virheiden välttämiseksi. Asian tarkistaminen on nykyisin varsin helppoa eikä sanottavasti lisää tutkijan työtä. Rikosylikonstaapeli menetteli tältä osin virheellisesti, kun hän jätti asian tarkistamatta. Kantelijan mukaan ajokorttia oli poliisilaitokselta tiedusteltu, mutta palautus viivästyi silti.

Tutkinnanjohtaja vastaa osaltaan tutkinnan asianmukaisuudesta. Häneltä ei voida kuitenkaan edellyttää kaikkien hänen johdossaan vireillä olevien asioiden yksityiskohtaista seuranta. Lappeenrannan poliisilaitoksen

vakiintuneesta käytännöstä saamieni tietojen perusteella katson, että tutkinnanjohtajana toimineella ei ollut erityistä velvollisuutta tarkistaa asiaa. Hän on voinut luottaa tutkijan toimintaan.

Kantelija on saanut 7.8.2000 rangaistusmääräyksen liikenerikkomuksesta. Hän on siis ajanut autoa, vaikka on ilmeisesti luullut olleensa ajokiellossa. On silti mahdollista, että kantelijalle on aiheutunut tapahtuneesta vahinkoa. Eduskunnan oikeusasiamiehellä ei ole mahdollisuutta määrätä vahingonkorvauksia maksettavaksi. Kantelijalla on niin harkitessaan mahdollisuus esittää vaatimus valtiota kohtaan ja viime kädessä nostaa vahingonkorvaus kanne valtiota vastaan. Minulla ei ole mahdollisuutta arvioida mahdollisen vahingonkorvausvaatimuksen menestymisen mahdollisuuksia.

3.4

Toimenpiteet

Selvitys viittaa siihen, että virhe on johtunut liiallisesta luottamisesta siihen, että tämäkin asia olisi hoidettu tavanomaisen käytännön mukaan. Lappeenrannan kihlakunnan poliisipäällikön mukaan laitoksella on kiinnitetty huomiota tämänkaltaisten virheiden estämiseen. Tähän nähden sekä virheen ja sen seurauksen laatu huomioon ottaen asia ei anna aihetta muuhun kuin että saatan käsitykseni virheellisestä menettelystä rikosylikonstaapelin tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä päätöksestä.

- - -X